

Bir Tıp Fakültesi 4, 5 ve 6. Sınıf Ö rencilerinde Gelecek ile ilgili Kaygı Durumunun De erlendirilmesi

Atilla Senih MAYDA¹, Muammer YILMAZ¹, Filiz BOLU¹, Mehmet Harun DELER², Hilal DEM R², Mehmet Fehim DO RU², Elif İknur EK C ², Ahmet FIRAT², Selin GUKSU²

ÖZET

Tıp e itimi süresince ö renciler çe itli a amalarda kaygı yaratan çok sayıda durumla ba etmek zorunda kalmaktadırlar. Tıp Fakültesi ö rencilerinde gelecek ile ilgili kaygı durumunun sosyo-demografik de i kenlerle ili kisinin ve dönemler arası farklılı ının, belirsizli e tahammülsüzlük ölçe i (BTÖ), mesleki kaygı anketi (MKA) ve Beck Anksiyete Ölçe i (BAÖ) ile de erlendirilmesi amaçlanmı tır. Bu amaçla Tıp Fakültesindeki 4. sınıftan 47, 5. sınıftan 57 ve 6. sınıftan 39 olmak üzere toplam 143 ö renciden 121 katılımcıya 35 sorudan olu an anket formu, BAÖ, MKA ve BTÖ uygulanmı tır. Ara ırmanın tipi kesitseldir. Çalı ma sonucunda kadın ö rencilerin MKA ve BAÖ puanları erkek ö rencilere göre daha yüksektir (p<0.001). Burs almayan ö rencilerin BAÖ puanları (p=0.021); sınıfta kalan ö rencilerin BTÖ puanları (p=0.01); sosyal çevresi tarafından sevilmeyen ö rencilerin BAÖ puanları; tıp fakültesine kendi iste iyle gelmeyen ö rencilerin BTÖ puanları; ö retim görevlilerinin olumsuz tutumlarından yakınan ö rencilerin MKA puanları (p=0.002); pratisyen hekim olarak çalı mak için mesleki açıdan yeterli olaca ına inanmayan ö rencilerin MKA puanları (p=0.005); anlamlı derecede yüksek bulunmu tur. Sosyal nedenlere ve tıp e itimindeki zorluklara ba lı anksiyete tıp ö rencileri arasında yaygındır. Mesleki gelecek kaygısını azaltmak için toplum sa lı ına yönelik bilgi ve becerilerle donatılmı , kendine güvenen hekimler yeti tirmek gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaygı; tıp ö rencileri; meslek hayatı.

A Research on the Anxiety About Future in Medical Classes 4, 5, 6 of A University

ABSTRACT

This study aimed to explore the relationship between anxiety about future on students of classes 4, 5, 6 of the medical faculty of a university and socio-demographic variables in the light of Intolerance of Uncertainty Scale (IUS), Occupational Concerns Questionnaire (OCQ) and Beck Anxiety Inventory. This was a cross-sectional study. A questionnaire with 35 questions, Beck Anxiety Inventory, Occupational Concerns Questionnaire and Intolerance of Uncertainty Scale was filled by 4th, 5th and 6th under grade students of the medical faculty. Numbers of the participants from classes of 4, 5, 6 were 47, 57 and 39 respectively. Totally were ached 121 of 143 students from these three classes. OCQ and BAI scores of women were higher rather than men (p<0.001). BAI scores (p=0.021) of the students don't receive any scholarship rather than scholarship receivers; IUS scores (p=0.01) of the students who have to retry the year rather than students pass final exam successfully; BAI scores of the students have bad social interaction than students with good social interactions; IUS points of students who don't voluntarily choose medical education according to voluntarily choosers; OCQ points (p=0.002) of the students complain about negative attitudes of educators rather than others; OCQ points (p=0.005) of the students don't believe to be professionally competent as general practitioner than others were higher. Anxiety is frequent inside students of medical faculty because of social reasons and difficulties in medical education. It's necessary to train well-educated and self-confident physicians to reduce anxiety about future on students of medical faculty.

Keywords: Anxiety; medical students; professional practice.

G R

Kaygı huzursuzluk ve gerginli in fiziksel belirtilerinin e li inde, gelecekte olabilecek bir talihsizlik ya da tehlike ile ilgili olarak endi eli beklentiler içinde olma halidir (1,2). Tıp ö rencilerinde ö renim hayatları boyunca psikolojik rahatsızlıkların sık görüldü ünü bildiren birçok çalı ma vardır (3-5). Tıp e itiminde preklinikten klinik e itime geçi ve klinik e itimden meslek hayatına geçi dönemleri gibi bazı kritik dönemlerde stresin daha fazla görüldü ü

¹ Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sa lı ı AD.

² Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi

Correspondence: Atilla Senih MAYDA, amayda@hotmail.com

vurgulanmaktadır (6,7). Ülkemizde, ö rencilerin son yılında intörn doktor olarak çalı tıkları tıp fakültesi e itimi altı yılda tamamlanmaktadır. Tıp e itimi süresince ö renciler çe itli a amalarda kaygı yaratan çok sayıda durumla ba etmek zorunda kalmaktadırlar (8). Hasta bakımı ve fiziksel faktörler ile ilgili nedenler son yıllarda daha önemli iken, akademik nedenler ve duygusal faktörler ilk yıllarda daha fazladır. Tıp e itimi alan ö rencilerin ya adıkları zorlukların ba nda uzun çalı ma saatleri, evden uzak kalma, barınma ihtiyacı gibi sorunlar gelmektedir. Bu maddi sorunların dı nda akran deste i eksikli i, rekabet ortamı, sert, otoriter te vik edici olmayan ö retim üyeleri, e lence faaliyetlerinin eksikli i, gelecek ile ilgili belirsizlik algısı, acil durumlarda hızlı karar alma gere i hasta ve ölüm ile kar ıla ma, kabiliyet ve beklenti arasındaki uyumsuzluk stres nedenleri arasındadır (8-10).

Türkiye’de 1980’li yıllardan ba layarak her on yılda bir, tıp fakültesi sayısı yakla ık iki kat arttırılmı tır. Tıp fakültelerine alınan ö renci sayısının da sürekli olarak artırıldı ı görülmektedir. Gelecekte açılacak tıp fakülteleri ile ö renci sayılarının daha da artaca ı öngörülmektedir (11,12). Tıp fakültesi ö rencilerinin büyük ço unlu u uzmanlık e itimi yapmak istemesine kar ın, Tıpta Uzmanlık Sınavı’nı (TUS) kazanamayan pratisyen hekim sayısının ve Tıp Fakültesi kontenjanlarının artması nedeniyle her 10 hekimden ancak birisi uzmanlık e itimi alabilmektedir (11,13-15). Hastalara kasıtsız olarak zarar verme, yanlı tanı koyma, acil hastaya yakla ım ve klinik becerilerde yetersizlik, ilaç reçetelemede yetersizlik, çalı ma ko ullarındaki yetersizlik gibi durumlar mesle e adım atacak ö renciler için ciddi stres kayna ı olarak kabul edilebilir. Uzmanlık sınavında ba arısız olmak, uzmanlık sınavına yetersiz hazırlanmak, geli memi ya da geli mekte olan bölgelerde pratisyen hekim olarak çalı mak, uzman olarak çalı amamak özellikle ekonomik ve toplumsal statü açısından hekimlik mesle inden beklentilerle yüklenmi tıp fakültesi ö rencileri ve genç hekimler için ciddi bir sorundur. Ayrıca mecburi hizmet, Aile Hekimli i ve Genel Sa lık Sigortası gibi yeni yapılanmalar, hekimlerin gelecek kaygılarını daha da arttırmaktadır (11,16).

Tıpta uzmanlık e itimine hak kazanan asistan hekimleri ise farklı sorunlar beklemektedir. Bunlardan ilki giderek artan i yüküdür. Tıp fakültesi ve e itim ara tırma hastanesi sayısı günden güne artarken bu hastanelere ayrılan asistan kadroları yıllar içinde azalmaktadır. Ayrıca hekimleri yo un bir uzmanlık e itimi sonunda tekrar mecburi hizmet veya Yan Dal Uzmanlık Sınavı (YDUS), yandal uzmanlık e itimi sonunda tekrar mecburi hizmet beklemektedir (17). Tıp fakültesi son sınıf ö rencilerinde yapılmı bir çalı mada, birçok ö renci, dördüncü sınıftan be inci sınıfa geçi döneminin stresli oldu unu, çünkü artık sadece sınav geçmek için ö renmedikleri, gelecekte hastalarının sa lı ı için ö renmeleri gerekti ini hissettiklerini belirtmi lerdir (7). Bu süreçte meslek ya amalarına yakın zamanda adım atacak ö rencilerin sorumluluklarının artması, mesleki kariyerle ilgili belirsizlik gibi stres yaratan birçok faktörle ba etmeleri gerekti i üphesizdir. Tıp e itimi sonrası insan sa lı ı ile do rudan ili kili sorumluluk yüklenen hekimlerde yüksek kaygı durumunun psikolojik ve duygusal olarak yıpranmaya yol açabilece i bilinmektedir.

Bu durumun hasta bakım kalitesini olumsuz olarak etkileyebilece i, stres altındaki hekimlerin mesleklerini uygularken hata yapmaya açık olabilecekleri dü ünülmektedir (8).

Bu çalı mada Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi (DÜTF) 4., 5. ve 6. sınıf ö rencilerinde gelecek ile ilgili kaygı durumunun sosyo-demografik de i kenlerle ili kisinin ve dönemler arası farklı lının, belirsizli e tahammülsüzlük ölçe i, mesleki kaygı anketi ve Beck Anksiyete Ölçe i ile de erlendirilmesi amaçlanmı tır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu kesitsel ara tırmanın evreni 2009-2010 ö retim döneminde 4. sınıfında okuyan 47, 5. sınıfında 57 ve 6.sınıfında 39 olmak üzere toplam 143 ö rencidir. Evrenin tümü ara tırmaya alındı. Ara tırmaya katılma kriterleri DÜTF 2009-2010 yılı 4, 5 ve 6. sınıf ö rencisi olmak ve katılmayı kabul etmektir. Çalı maya katılmayı kabul eden toplam 121 ö renciden sosyo-demografik özellikler ve gelece e ili kin mesleki kaygı düzeyini etkileyebilece i dü ünülen de i kenleri sorgulayan 35 sorudan olu an bir anket ile BAÖ, BTÖ ve MKA yanıtlamaları istendi. Ara tırmanın hipotezi “Tıp fakültesi ö rencilerinde sınıf ilerledikçe gelecek ile ilgili kaygı düzeyi artmaktadır” e klerinde belirlendi. Ara tırmanın ba ımlı de i kenleri; MKA, BAÖ ve BTÖ puanlarıdır. Ba ımsız de i kenler ise ya , cinsiyet, sınıf, ailenin e itim durumu, sosyoekonomik durum, sosyal aktivite durumu, spor yapma durumu, ailenin tutumu, tıp fakültesini seçmede etkili olan faktörler, okul ba arısı ve sosyal ili kilerdir. Ara tırmanın uygulanması için gerekli izin Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı’ndan alındı. Çalı mada anket ve ölçekler, 2010 yılı Mart-Nisan ayları arasında altı intörn doktor tarafından, ö renciler için uygun gün ve saat belirlenip gözlem altında uygulandı. Ö rencilere anket ile ilgili gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra anket formu tıp fakültesi ö rencilerine da ıtılarak ö rencilerin yanıtlaması beklendi.

Sosyo-demografik Anket Formu: Olguların sosyo-demografik özelliklerini ve gelece e ili kin mesleki kaygı düzeyini etkileyece i dü ünülen özelliklerini belirlemek için ara tırma ekibi tarafından geli tirilmi 35 sorudan olu an formdur.

Mesleki Kaygı Anketi: 18 parametreden olu an anket formu, çalı ma ortamı ve ko ulları, mesleki yeterlilik ve mesleki memnuniyetle ilgili anksiyete olu turabilecek faktörlerden olu maktadır. Ö rencilerden, bu faktörlerle ilgili kaygılarını, be li Likert skalası üzerinden puan vererek de erlendirmeleri istendi. 22-44 hafif, 45-67 orta, 68-90 yüksek kaygı puanı olarak de erlendirilmi tir. Likert ölçe ine göre kar ılıkları sıra ile 1,2-2,4, 2,5-3,7, 3,8-5’tir. Bu ölçek Türkiye’de daha önce yapılmı bir çalı mada kullanılan bir ölçektir (14).

Beck Anksiyete Ölçe i: BAÖ 1988 yılında Beck ve ark. tarafından olu turulmu , Ulusoy ve ark. tarafından Türkçe’ye çevrilerek kullanılmaya ba lanmı tır. BAÖ bireylerin ya adı ı anksiyete belirtilerinin sıklı ının belirlenmesi amacıyla kullanılan, kendini de erlendirme ölçe idir. Yirmi bir maddeden olu an, “hiç”, “hafif derecede”, “orta derecede”, “ciddi derecede” seçeneklerini içeren ve 0-3 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Puan

aralı 10-63 olup, toplam puanın yüksekliği bireyin yaşı ve anksiyetenin şiddetini gösterir (15).

Belirsizlik ve Tahammülsüzlük Ölçeği: Yirmi yedi maddeden oluşan ölçeğin iç tutarlılığı 0.91, test-tekrar test güvenilirliği 0.78 olarak bulunmuştur. Bu ölçeğin klinik olmayan örneklemede yüksek ve düşük endişe düzeyindeki kişileri ayırt edebildiği, bu nedenle geçerliliğinin yeterli olduğu vurgulanmaktadır. İngilizce versiyonunun iç tutarlılığı 0.94, test-tekrar test güvenilirliği 0.74 olarak bulunmuştur. Bu ölçek dört faktörden oluşmaktadır: 1) Belirsizlik üzücü ve stres vericidir. 2) Belirsizlik eyleme geçmeyi engeller. 3) Belirsiz olaylar olumsuzdur ve kaçınılması gerekir. 4) Belirsizlik adil değildir (18).

statistiksel Analiz

Çalışmada elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS PASW 18.0 programı kullanıldı. Nicel veriler ortalama±standart sapma; nitel veriler ise sıklık ve yüzde (%) olarak verildi. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler uygun ki-kare testi ile analiz edildi. Nicel değişkenler bakımından iki grup karşılaştırılırken Independent samples t testi ya da Mann-Whitney U testi kullanıldı. Değişkenler arasındaki ilişkinin derecesi ve yönü hakkında bilgi almak için Pearson ya da Spearman Korelasyon testleri uygulandı. Önemlilik düzeyi 0.05 olarak alındı.

BULGULAR

DÜTF 2009-2010 öğretim yılı 4., 5. ve 6. sınıf öğrencileri olan 143 öğrenciden 121'i (%84.6) çalışmaya katılmıştır. Tablo 1'de öğrencilerin sınıflara göre dağılımı ve sınıflara göre çalışmaya katılım yüzdesi gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan toplam 121 öğrenciden 54'ü (%44.6) erkek, 67'si (%55.4) kadındır. Yaşları en düşük 20, en yüksek 27 olmak üzere ortalama 23.3 (±1.4) yıl olarak bulunmuştur. 21 öğrencinin (%22.3) babası ilköğretim, 13'ünün (%10.7) ortaokul, 34'ünün (%28.1) lise, 47'sinin (%38.8) üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin 3'ünün (%2.5) öz babası vefat etmiş olup, öz annesi vefat eden öğrenci bulunmamaktadır. Yüz on sekiz öğrencinin (%97.5) hiçbirinin üvey babası olmamakla birlikte sadece 1 öğrencinin (%0.8) üvey annesi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Üç öğrenci (%2.5) ise bu soruya cevap vermemiştir. Ankete katılan öğrencilerden 118'i (%97.5) anne ve babasının birlikte yaşadıkları cevabını vermiştir. Üçü (%2.5) ise bu soruya cevap vermemiştir. Yüz iki (%85) öğrencinin ailesinin demokratik, 5 (%4.2) öğrencinin ailesinin ilgisiz, 13 (%10.8) öğrencinin ailesinin ise otoriter yapıda olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Öğrencilerin ellerine geçen aylık para miktarı incelendiğinde; 63'ünün (%52.9) 0-500 TL, 50'sinin (%41.3) 501-1000 TL, 6'sının (%4.9) ise 1001 TL ve üzerinde olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerden 60'ı

(%49.6) burs almamaktadır, 61'i (%50.4) burs almaktadır.

Öğrencilerden 15'inin (%12.4) evde ailesiyle, 66'sının (%54.5) evde arkadaşlarıyla, 14'ünün (%11.6) evde yalnız, 26'sının (%21.5) ise yurttaki arkadaşlarıyla birlikte yaşamaktadır.

Ankete katılan öğrencilerden 15'i (%12.4) devlet lisesi, 11'i (%9.1) özel lise, 67'si (%55.4) Anadolu lisesi, 12'si (%9.9) süper lise, 12'si (%9.9) fen lisesi, 2'si (%1.7) özel fen lisesi, 2'si (%1.7) Anadolu öğretmen lisesi mezunu olduğu belirtilmiştir.

Öğrencilerden 100'ü (%83.3) tıp fakültesinde okuyor olmaktan memnun iken, sadece 1'i (%0.8) memnun değildir. On dokuz öğrenci (%15.8) ise bu soruya kararsız şekilde cevap vermiştir.

Toplanan verilere göre sadece 7 öğrenci (%5.8) sınıf tekrarı yapmış, 3 öğrenci (%2.5) de staj tekrarı yapmıştır.

111 katılımcı (%94.1) sosyal çevresinde sevilen biri olduğu düşünülmekte iken 7'si (%5.9) böyle olmadığını düşünmektedir. Üç kişi ise soruyu cevaplamamıştır.

Öğrencilerden 93'ü (%77.5) kendi isteğiyle, 45'i (%37.2) ailesinin yönlendirmesiyle, 53'ü (%43.8) iştirak garantisi olduğu düşünüldüğü için, 33'ü (%21.3) puanı tıp fakültesi tercihine yettiği için, 25'i (%20.7) akrabaları ve hocalarının yönlendirmesiyle tıp fakültesini seçmiştir.

Tıp eğitimini sırasında öğrencilerden 48'i (%40) hasta bakım ziyaretlerinde soru sorulması, 39'u (%32.5) ziyaretlerde hasta sunulması, 8'i (%6.7) takip ettiği hastanın ölümcül bir hasta olması, 24'ü (%20) takip ettiği hastanın fiziksel olarak acı çekmesi, 85'i (%70.8) öğretim üyelerinin olumsuz tutumlarının olması, 92'si (%76.7) asistanların olumsuz tutumları, 78'i (%65) hemşirelerin olumsuz tutumları, 36'sı (%30) personelin olumsuz tutumu, 39'u (%32.5) hasta yakınlarının olumsuz tutumları konusunda zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Mezuniyet sonrasında 66 öğrenci (%55) göreve başlamadan TUS'a çalışmaya düşünmüştü, 44'ü (%36.4) Sağlık Bakanlığı kadrosunda çalışırken TUS'a çalışmaya düşünmüştü, 4'ü (%3.3) hekimlik yapmaya düşünmediğini, 3'ü (%2.5) özel sektörde çalışmak istediğini, 3'ü (%2.5) TUS'a girmeye düşünmediğini belirtmiştir. Bir kişi ise soruya cevap vermemiştir.

Öğrencilerin mezuniyet sonrasında çalışacakları kurumlardan en az ve en fazla kaygı duymalarına neden olanlar konusunda edinilen verilere göre; en az kaygı oluşturan %36.8 (43 kişi) ile aile hekimliği, en fazla kaygı oluşturan ise %32.2 (38 kişi) ile Devlet Hastanesi Acil servisi olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin 55'i (%51.4) sevdiği için, 5'i (%4.7) para kazanmak için, 35'i (%32.7) karakterine uygun olduğu için, 10'u (%9.3) karakterine uygun olmadığı için, 2'si (%1.9) diğer nedenlerden dolayı bir uzmanlık dalı tercih etmemektedir (Tablo-1).

Öğrencilerden 51'i (%43.6) kendini pratisyen hekim olarak

Tablo 1. Öğrencilerin sınıflara ve katılım oranlarına göre dağılımı

Sınıf	Katılımcı Sayısı	%	Toplam	Katılım %
4. sınıf	41	33.9	47	87.2
5. sınıf	43	35.5	57	75.4
6. sınıf	37	30.6	39	94.8
Toplam	121	100.0	143	84.6

Tablo 2. Cinsiyete, burs alma, sosyal çevrede sevilme, sınıfta kalma, kendi iste i ile tıp fakültesine gelme durumuna göre MKA, BAÖ, BTÖ puanları

	MKA (Ortalama±SS)	BAÖ (Ortalama±SS)	BTÖ (Ortalama±SS)
Cinsiyet			
<i>Erkek</i>	54.6±13.4	8.5±8.9	66.1±23.1
<i>Kadın</i>	63.5±10.5	11.6±9.7	67.1±19.0
<i>İstatistik</i>	Z=-3.72, p<0.001	Z=-2.224, p=0.026	Z=-0.410, p=0.68
Burs			
<i>Alıyor</i>	59.4±13.9	8.7±9.4	64.1±19.3
<i>Almıyor</i>	59.6±11.4	11.8±9.3	69.3±22.1
<i>İstatistik</i>	Z=-0.075, p=0.940	Z=-2.31, p=0.021	Z=-1.315, p=0.188
Sınıfta Kalma			
<i>Evet</i>	59.0±16.7	11.2±13.0	92.7±26.5
<i>Hayır</i>	59.5±12.4	10.2±9.3	65.3±19.7
<i>İstatistik</i>	Z=-0.261, p=0.794	Z=-0.320, p=0.749	Z=-2.565, p=0.010
Sosyal Çevrede Sevilme Durumu			
<i>Evet</i>	59.3±12.8	9.5±9	65.4±20.4
<i>Hayır</i>	58.4±12.7	18.9±9.5	73.7±16.7
<i>İstatistik</i>	Z=-0.274, p=0.784	Z=-2.107, p=0.035	Z=-1.328, p=0.184
Kendi İsteğiyle Tıp Fakültesine Gelme Durumu			
<i>Evet</i>	59.5±12.7	9.8±9.1	64±18.9
<i>Hayır</i>	59.8±12.9	12.0±11.0	76±24.8
<i>İstatistik</i>	Z=-0.097, p=0.922	Z= 1.087, p=0.277	Z= 2.389, p=0.017

yeterli görmekteyken, 66'sı (%56.4) yeterli görmemektedir. Tablo 2'de cinsiyet, burs alma, sosyal çevrede sevilme, sınıfta kalma, kendi iste i ile tıp fakültesine gelme durumuna göre MKA, BAÖ ve BTÖ puanları gösterilmiştir. Kız öğrencilerin MKA ve BAÖ puanları erkek öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir (p<0.001). Burs almayan öğrencilerde BAÖ puanı burs alanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p=0.021). Sınıfta kalan öğrencilerin BTÖ'nden aldıkları puanlar sınıfta kalmayan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir. Sosyal çevresi tarafından sevilmeyen öğrencilerin sevilenlere oranla BAÖ puanı istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir. Tıp fakültesine kendi iste iyle gelmeyen öğrencilerin kendi iste iyle gelenlere oranla BTÖ puanı istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir (Tablo-2).

Tablo 3'te öğrencilerin takip ettiği hastaların fiziksel olarak acı çekmesi halinde zorlanma, görevlerinin olumsuz tutumları, diğer öğrencilerin olumsuz tutumları, pratisyen hekim olarak kendini yeterli görme durumuna göre MKA, BAÖ, BTÖ puanları gösterilmiştir. Öğrencilerin takip ettiği hastaların fiziksel olarak acı çekmesi halinde zorlanma durumuna göre; zorlanan öğrencilerin MKA ve BAÖ'den aldıkları puanlar anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Öğretim görevlerinin olumsuz tutumları halinde zorlanan öğrencilerin MKA puanı zorlanmayanlara göre anlamlı derecede yüksek çıkmıştır (p=0.002). Diğer öğrencilerin olumsuz tutumları halinde zorlanan öğrencilerin BTÖ puanları anlamlı derecede yüksektir. Pratisyen hekim olarak çalışmak için mesleki açıdan yeterli olacağına inanmayan öğrencilerin MKA puanları diğerlerinden anlamlı derecede yüksek

bulunmuştur (p=0.005).

MKA ile BAÖ (r=0.19, p=0.038) ve BTÖ (r=0.35, p<0.001) puanları arasında ve BTÖ ile BAÖ puanları arasında (r=0.44, p<0.001) anlamlı ilişki vardır (Tablo-3).

TARTI MA

Edinburgh Deklarasyonu'nda tıp eğitiminin amacı, tüm insanların sağlıklı ve güvenli hizmet almasını sağlamak olarak bildirilmiştir. Mezun olan hekimlerden iyi bir iletişimci ve etkin bir klinisyen olarak yetiştirilmeleri beklenmektedir (11). Ancak tıp öğrencilerinde ruhsal rahatsızlıkların diğer üniversite öğrencilerine göre yüksek oranlarda gözlemlendiği saptanmıştır (19,20). Tıp eğitiminde öğrencilerin çeşitli nedenlerle yaşadıkları kaygı önemli ruhsal sorunlara yol açabilmesi, özel hayatlarında çeşitli sorunlara sebep olması ve meslek hayatında başarıyı ve verimliliği düşürebilmesi sebebiyle üzerinde durulması gerekli bir sorundur (14). Evden uzak olmak, sorumluluk yüklenmek gibi faktörler öğrenciler için başlıca stres kaynağı iken, tıp eğitimi gibi uzun ve yorucu bir yaşam biçimine alışmak bu stresi daha da artırabilir. Zaten yapılan araştırmalarda tıp öğrencileri açısından stres oluşturan faktörlerin kişisel problemlerden ziyade tıp eğitimine başlı olabileceği bildirilmiştir (21).

Genel olarak kaygı durumunun kadınlarda erkeklere göre daha sık görüldüğü bilinmektedir (22). Çalışmamızda kız öğrencilerin MKA ve BAÖ puanları erkek öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir. Benzer bir çalışmada da kadın katılımcılarda anksiyete ölçeği puanları erkeklerden yüksek bulunmuştur (15). Diğer bazı çalışmalarda anksiyete ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (14,23).

Öğrencilerin yaklaşık yarısı burs almamaktadır ve burs

Tablo 3. Ö rencilerin takip ettiği hastaların fiziksel olarak acı çekmesi halinde zorlanma, ö retim görevlilerinin olumsuz tutumları, diğer ö rencilerin olumsuz tutumları, pratisyen hekim olarak kendini yeterli görme durumuna göre MKA, BAÖ, BTÖ puanları

	MKA (Ortalama±SS)	BAÖ (Ortalama±SS)	BTÖ (Ortalama±SS)
Takip Edilen Hastanın Fiziksel Olarak Acı Çekmesi Halinde Zorlanma Durumu			
<i>Evet</i>	66.4±12.3	14.7±11.6	69.1±15.4
<i>Hayır</i>	57.6±12.1	9.3±8.6	66.4±21.7
<i>İstatistik</i>	Z=-2.964, p=0.003	Z=-2.309, p=0.021	Z=-0.973, p=0.331
Öğretim Üyelerinin Olumsuz Tutumları			
<i>Evet</i>	61.5±12.2	11.2±10.3	68.0±21.4
<i>Hayır</i>	54.0±11.9	8.0±6.0	64.1±18.3
<i>İstatistik</i>	Z=-3.062, p=0.002	Z=-1.031, p=0.302	Z=-0.841, p=0.400
Diğer Öğrencilerin Olumsuz Tutumları			
<i>Evet</i>	60.0±16.8	15.1±12.2	83.8±22.2
<i>Hayır</i>	59.3±12.2	9.8±9.0	65.1±19.7
<i>İstatistik</i>	Z=0.547, p=0.584	Z=-1.627, p=0.104	Z=-2.750, p=0.006
Pratisyen Olarak Yeterli Görme Durumu			
<i>Evet</i>	55.5±12.8	9.9±8.2	65.8±22.5
<i>Hayır</i>	62.8±11.9	10.7±10.5	68.2±19.6
<i>İstatistik</i>	Z=-2.810, p=0.005	Z=-0.514, p=0.607	Z=-0.669, p=0.503

almayan ö rencilerde anksiyete ölçek puanı burs alanlara göre yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde başka bir çalışmada da burs almayan ö rencilerin anksiyete puanı burs desteği alan ö rencilerden daha yüksek bulunmuştur (24). Üniversite eğitimini boyunca barınma ihtiyaçları, sosyal ihtiyaçlar ve eğitim için gereken maddi destek, eğitim süresinin uzun olması nedeni ile tıp öğrencileri için daha fazla önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada öğrencilerin %5.8'inin sınıf tekrarı yaptı, %2.5 öğrencinin de staj tekrarı yaptığı bilgisine ulaşılmıştır. Sınıfta kalan veya staj tekrarı yapan öğrencilerin sınıfta kalmayan öğrencilere göre MKÖ ve BAÖ puanlarında bir farklılık yoktur. Benzer bir çalışmada, bu çalışma ile uyumlu olarak anksiyete skorları ile fakülte hayatı boyunca yıl kaybetme deneyimleri arasında ilikisaptanmamıştır (14). Ancak çalışmamızda sınıfta kalan öğrencilerde kalmayan öğrencilere göre muhtemelen yıl kaybının yarattığı duruma bağlı olarak belirsizlik karşısında tahammülsüzlükte artma bulunmuştur.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%94.1) sosyal çevresinde sevilen biri olduğunu düşünmektedir. Sosyal çevresi tarafından sevilmeyen öğrencilerin sevilenlere oranla BAÖ puanı daha yüksektir. Öğrencilerin kendilerini sosyal çevreleri tarafından sevilen biri olarak görmemeleri anksiyete ölçeği puanlarını anlamlı derecede yükseltmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları sorunları aileleri konusunda sosyal çevrenin desteği önemli bir yer tutmaktadır. Kendi sosyal çevresinde kendini sevilen biri olarak görmemesi onun sosyal ilişkilerinin iyi olduğunu ve psikolojik olarak olumlu etkilendiğini düşündürülebilir.

Yapılmış çalışmaları uyumlu olarak bu çalışmada da katılımcıların çoğunluğu kendi isteğiyle tıp fakültesini seçmiştir (15,25). Kendi isteğiyle seçmeyen öğrencilerin kendi isteğiyle seçenlere oranla BTÖ puanı anlamlı derecede daha yüksektir. Bu öğrencilerin fakülteyi seçmedeki kararsızlıkları, okul bitince mesleki açıdan hayatlarına nasıl yön verecekleri konusunda da devam etmektedir. Tıp fakültesini idealist olarak kendi isteğiyle tercih etme,

ö rencilerde mesleki açıdan kaygı durumunu azaltmaktadır. Üniversite giriş sınavı aşamasında isteyerek yapılan doğru tercihin, ki iyi okul ve meslek yaşamında da olumlu etkilediği, istemeden yapılan tercihlerin ise, zaten uzun ve zorlu bir süreç olan tıp eğitiminde ki iyi olumsuz etkilediği düşünülebilir.

Tıp fakültesi öğrencileri ile ilgili yapılmış birçok çalışmada öğrenciler, psikiyatrik hastalılı olanlarla konuşma, vaka sunma, ölüm ve acı çeken hastayla baş etme gibi durumları anksiyete yaratıcı olarak gördüklerini bildirmişlerdir (7,26,27). Bu çalışmada da takip ettikleri hastaların fiziksel olarak acı çekmesi halinde zorlanan öğrencilerin mesleki kaygı ve anksiyete ölçeklerinden aldıkları puanlar daha yüksek bulunmuştur. BTÖ'nden aldıkları puanlar ise etkilenmemiştir. Tıp fakültesi öğrencilerinin diğer öğrencilerden farklı bir eğitim sürecinin olduğu bilinmektedir. Öğrencileri boyunca fiziksel ve ruhsal olarak acı çeken hasta ve hasta yakınları ile karşılaşma durumunda olmaları eğitimlerinin bir parçasıdır. Tıp fakültesi öğrencileri hastalarıyla ilgilenirken bunu sadece ders olarak görmemekte hastalarla aralarında bir iletişim kurmaktadır. Bu iletişim neticesinde öğrencilerin mesleki kaygı ve anksiyeteleri artmaktadır (28).

Yapılan çalışmalarda tıp öğrencileri, vaka sunma, kıdemli personelle ilikurma, servis ziyaretlerinde hasta sunma, ölüm ve acı çeken hastayla baş etme, yanlış tanı koyma gibi durumları anksiyete yaratıcı olarak gördüklerini bildirmişlerdir (7,27). Bu çalışmada tıp eğitimini sırasında öğrencilerden 48'i (%40) hasta başı ziyaretlerde soru sorulması, 39'u (%32.5) ziyaretlerde hasta sunulması, 8'i (%6.7) takip ettiği hastanın ölümcül bir hasta olması konusunda zorlandıklarını belirtmişlerdir. Tıp öğrencilerinin eğitiminde eğitim veren kadroların önemi büyüktür (29). Öğrencilerin maruz kaldığı olumsuz durumlardan biri de eğitimlerinden sorumlu olan öğretim üyelerinin olumsuz tutumlarıdır. Yapılan bir çalışmada katılımcıların %9.7'si öğretim üyelerinin davranışlarından yakınırken, başka bir çalışmada katılımcıların %34'ü

olumsuz duygularını belirtmi tir (24,26).Bu çalı mada ise ö retim üyeleri ve di er personel in olumsuz davranı ları konusunda olumsuz görü bildiren ö rencilerin oranı di er çalı malara göre oldukça yüksektir. Katılımcıların %70.8'i ö retim üyelerinin olumsuz tutumlarından, %76.7'si asistanların olumsuz tutumlarından dolayı zorlandıklarını belirtmi lerdir. Ö retim görevlilerinin olumsuz tutumlarından yakınan ö rencilerin MKA puanı di erlerine göre yüksek bulunmu tur. nsan psikososyal bir varlık olmasının gere i olarak etrafında ya anan olaylardan etkilenmektedir. Özellikle klinik stajlarında ö rencilerin ileride yapmak istedikleri uzmanlık dalını seçmesinde ö retim üyelerinin olumlu tavırları etkili olabilirken, bunun tersi bir tutum da ö rencinin e itim hayatı sırasında kaygı duymasına neden olmaktadır. Bu çalı mada tıp fakültesi ö rencilerinin di er ö rencilerin olumsuz tutumlarından etkilendikleri ve belirsizlik kar ısında tahammülsüzlüklerinin arttı ı saptanmı tur.

Yapılan bazı çalı malarda tıp e itimi sonunda kendini pratisyen hekim olarak pratik uygulamalar ve teorik konularda yeterli hisseden ö rencilerin oranı %14.8 ve %20.2 olarak bulunmu tur (25,30). Ba ka bir çalı mada tıp ö rencilerinin birinci basamakta genel pratisyen olarak çalı mak ve tıbbi konularda yetersizlik ile ilgili kaygıları oldu u bulunmu tur (14). Bu çalı mada ise ö rencilerden %43.6'sı kendini pratisyen hekim olarak yeterli görmekteyken, %56.4'ü yeterli görmemektedir. Pratisyen hekimlik için kendini yeterli görenlerin oranı di er çalı malara göre yüksek olmasına ra men, katılımcıların yarısından fazlasını olu turmaktadır. Bu durum tıp fakültesi e itiminin ulusal sa lık sorunları açısından donanımlı pratisyen hekim yeti tirmekten ziyade uzmanla maya yönelik oldu unun göstergesi olabilir (31). Ülkemizdeki tıp e itimi ve uygulanan sa lık sistemi, asıl amacı TUS'u kazanmak olan ö renciler yeti tirmektedir (15,31,32). Bu anlayı sonucunda tıp ö rencilerinde genel tıbbi konularda yetersizlik duygusu olu maktadır, pratisyen hekimlik yapma hususunda güven eksikli i geli mektedir (32-34). Bu çalı mada pratisyen hekim olarak çalı mak için mesleki açıdan yetersiz oldu unu dü ün en ö rencilerin mesleki kaygı ölçe i puanları yüksek bulunmu tur. Hekim adaylarının ço u okulu bitirir bitirmez TUS sınavını kazanıp asistan olmayı hayal etmesine ra men tıp fakültelerinde kontenjan artı ı ve Devlet Hizmet Yükümlülü ü (DHY) nedeniyle birço u için pratisyen hekim olarak çalı mak kaçınılmaz bir gerçektir. Bu çalı mada ve önceden yapılmı benzer çalı malarda katılımcıların dörtte üçünden fazlasının tıp fakültesi bitiminde TUS'u kazanmayı hedefledi i ortaya konmu tur (15,24,30). TUS'a girmeyi dü ünmeyenlerin oranı bu çalı mada %2.5 iken, ba ka bir çalı mada %3.6 bulunmu tur (15). Yine buna benzer iki çalı mada sırasıyla sadece %1.2 ve %1.1 ö renci, ya amını pratisyen hekim olarak devam ettirmek istedi ini belirtmi tir (24,35). Ülkemizde sa lık hizmetlerinin büyük bir bölümünü genel pratisyen hekimlerin üstlenmesine ra men, genel pratisyenli in saygınl ının azalması, mesleki tatmin duygusunun sa lanamaması, yaptı ı i in önemli görülmemesi, hekimler arasında bile "ikinci sınıf hekim" olarak görülmeleri gibi nedenlerle tıp e itimi sırasında ö rencilerin ço unlu unun tek hedefi TUS sınavını

kazanmak olmaktadır (34). Nitekim yapılan bir çalı mada ö rencilerin, en çok meslek hayatlarını pratisyen hekim olarak geçirmekten kaygılandıkları görülmü tür. Söz konusu çalı mada katılımcıları kaygılandıran durumlar; mesleki ya amlarında uzman olarak çalı amama, TUS sınavında ba arısız olma olarak belirtmi tir (14). TUS sınavına girerek uzmanlık yapmak isteyenlerin sayısının fazla olmasının yanında, son yıllarda tıp fakültelerinden mezun olanların artması, ancak TUS kontenjanlarının artmaması nedeniyle ço u hekimin uzman olma hedefine ulaşma ihtimali bulunmamaktadır.

Bir çalı mada ö rencilerin yarısından fazlası acil hastaya yakla ım ve hastalara kasıtsız zarar verme, yarıya yakın bölümü ise yanlı tanı koyma, yanlı tedavi uygulama kaygısı duymakta, klinik becerilerde yetersiz olduklarını dü ünmektedir. Katılımcılar en çok acil hastaya yakla ım (%70.5) konusunda kaygı duyariken, en az koruyucu hekimlik uygulamalarında (%27) kaygı duymaktadır (30). Benzer bir ekilde bu çalı mada ö rencilerin mezuniyet sonrasında çalı acakları kurumlardan en az kaygı olu turanın aile hekimli i, en fazla kaygı olu turanın ise Devlet Hastanesi Acili oldu u bulunmu tur. Mesleki ya amda kendine güvensizli in nedeni genel tıbbi bilgi ve becerileri yeterince kazandırmayan, pratikten uzak e itim olabilir. Koruyucu hekimlikle ilgili kaygının az olmasının nedeni, koruyucu uygulamalardaki e itimin yeterli olmasından ziyade öneminin anlaşı lamaması olması olarak dü ünülebilir.

SONUÇ

Sosyal nedenlere ve tıp e itimindeki zorluklara ba lı anksiyete tıp ö rencileri arasında yaygındır. Hekimlik mesle ine saygı tıp e itiminin ba ından itibaren ö rencilere hissettirilmeli ve mesleki gelecek kaygısını azaltmak için toplum sa lı ına yönelik bilgi ve becerilerle donatılmı , kendine güvenen hekimler yeti tirmek gerekmektedir.

Ayrıca ö rencilerin içinde buldukları ortama daha iyi uyum sa lamalarını, ki sel hedeflerini belirlemelerini, sorunlar kar ısında ba etme yöntemleri geli tirebilmelerini sa lamak amacıyla koruyucu ruh sa lı ı hizmetleri sunan birimler kurularak ö rencilerin faydalanması sa lanabilir.

KAYNAKLAR

1. O uz A. Mizah ve Kaygı. Dilbaz N, editör. Anksiyete Bozuklukları: Kaygı ve iddet. Ankara: Pozitif Matbaacılık; 2009. s. 266-7.
2. Köro lu E. Klinik Psikiyatri. Boylam Psikiyatri Enstitüsü. Ankara: HYB Yayıncılık; 2012.
3. Aktekin M, Karaman T, Senol YY, Erdem S, Erengin H, Akaydin M. Anxiety, Depression and Stressful Life Events among Medical Students: a Prospective Study in Antalya, Turkey. Med Educ. 2001; 35(1):12-7.
4. Stewart SM, Betson C, Lam TH, Marshall IB, Lee PW, Wong CM. Predicting Stress in First Year Medical Students: a Longitudinal Study. Med Educ. 1997; 31(3): 163-8.
5. Guthrie EA, Black D, Shaw CM, Hamilton J, Creed FH, Tomenson B. Embarking Upon a Medical Career: Psychological Morbidity in First Year Medical Students. Med Educ. 1995; 29(5): 337-41.

6. Jadoon NA, Yaqoob R, Raza A, Shehzad MA, Zeshan SC. Anxiety and Depression Among Medical Students: A Cross-sectional Study. *J Pak Med Assoc.* 2010; 60(8): 699-702.
7. Radcliffe C, Lester H. Perceived Stress During Undergraduate Medical Training: A Qualitative Study. *Med Educ.* 2003; 37(1): 32-8.
8. Arnetz BB. Psychosocial Challenges Facing Physicians of Today. *Social Science and Medicine.* 2001; 52(2): 203-13.
9. Wolf TM. Stress, Coping and Health. Enhancing Well Being During Medical School. *Med Educ.* 1994; 28(1): 8-17.
10. Supe AN. A study of stress in medical students at seth G.S. medical college. *J Postgrad Med.* 1998; 44(1): 1-6.
11. Sayek , Odaba ı O, Kiper N. Türk Tabipleri Birli i Mezuniyet Öncesi Tıp E itimi Raporu 2010. 1. Baskı. Ankara: Türk Tabipleri Birli i Yayınları; 2010.
12. osym.gov.tr [Internet]. Ankara: TC. Ölçme Seçme ve Yerle tirme Merkezi. Tıpta Uzmanlık Sınavı, Sınav Ar ıvi. [Eri im tarihi:27.12.2013]. Eri im adresi: <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman>.
13. Kara H, Çelik S, Keyif MF, Demir A, Baltacı D, Mayda AS. Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. ve 6. Sınıf Ö rencilerinin Bran Tercihleri ve Tıpta Uzmanlık Sınavı'na Bakı larının ncelenmesi: Ön Çalı ma. 3.Mültidisipliner Aile Hekimli i Kongresi Poster Özetleri; 2013; Antalya. *Konuralp Tıp Dergisi.* 2013; 5(2): 1-16.
14. Yeniçeri N, Mevsim V, Özçakar N, Özcan S, Güldal D, Ba ak O. Tıp E itimi Son Sınıf Ö rencilerinin Gelecek Meslek Ya amları le İlgili Ya adıkları Anksiyete le Sürekli Anksiyetelerinin Kar ıla tırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi.* 2007; 21(1): 19-24.
15. Canbaz S, Sünter AT, Aker S, Pe ken Y. Tıp Fakültesi Son Sınıf Ö rencilerinin Kaygı Düzeyi ve Etkileyen Faktörler. *Genel Tıp Dergisi.* 2007; 17(1): 15-9.
16. Üstü Y, U urlu M, Kasım , E itici MT. Sa lıkta Dönü üm Projesi Sonrası Sa lık Kurumlarına Ba vuru Sıklıklarının De erlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi.* 2012; 4(2): 48-53.
17. resmigazete.gov.tr [Internet]. Ankara: T.C. Resmi Gazete. [Eri im tarihi: 27.12.2013]. Eri im adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050705.htm/20050705>.
18. Sarı S, Da . Belirsizli e Tahammülsüzlük Ölçe i, Endi e ile İlgili Olumlu nançlar Ölçe i ve Endi enin Sonuçları Ölçe i'nin Türkçeye Uyarlanması, Geçerlili i ve Güvenilirli i. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 2009; 10(4): 261-70.
19. Lloyd C, Gartrell NK. Psychiatric Symptoms in Medical Students. *Comprehensive Psychiatry.* 1984; 25(6): 552-65.
20. Helmers KF, Danoff D, Steinert Y, Leyton M, Young S. Stress and Depressed Mood in Medical Students, Law Students and Graduate Students At McGill University. *Acad Med.* 1997; 72(8): 708-14.
21. Morrison J, Moffat Glasgow K. More on Medical Student Stress. *Med Educ.* 2001; 35(7): 617-8.
22. Balta A, Balta Z. Stres ve Ba a Çıkma Yolları. 18. Baskı. stanbul: Remzi Kitabevi; 1998.
23. Nandi M, Hazra A, Sarkar S. Stress and its Risk Factors in Medical Students: An Observational Study from a Medical College in India. *Indian J Med Sci.* 2012; 66(1-2): 1-12.
24. Yarı F, Topba M, Çan G. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Ö rencilerinin Tıp E itimi Hakkındaki Dü ünceleri. *OMU Tıp Dergisi.* 2001; 18(4): 223-31.
25. Köksal S, Vehid S, Tunçkale A, Çerçel A, Erginöz E, Kaypmaz A ve ark. Cerrahpa a Tıp Fakültesi Ö rencilerinin Tıp E itimi ve Mezuniyet Sonrasıyla İlgili Tutumları. *Cerrahpa a Tıp Dergisi.* 1999; 30(4): 251-8.
26. Firth J. Levels and Sources of Stress in Medical Students. *BMJ.* 1986; 292(6529): 1177-80.
27. Moss F, McManus IC. The Anxieties of New Clinical Students. *Med Educ.* 1992; 26(1): 17-20.
28. Tempiski P, Bellodi PL, Paro HB, Enns SC, Martins MA, Schraiber LB. What Do Medical Students Think About Their Quality Of Life? A Qualitative Study. *BMC Medical Education.* 2012; 12(1): 1-8.
29. Özdemir ST. Tıp E itimi ve Yeti kin Ö renmesi. *Uluda Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi.* 2003; 29(2): 25-8.
30. Yalçıno lu N, Kayı , I ık , Aydın T, Zengin , Karabey S. stanbul Üniversitesi stanbul Tıp Fakültesi Son Sınıf Ö rencilerinin Tıp E itimi le İlgili Görü leri. *stanbul Tıp Fakültesi Dergisi.* 2012; 75(3): 41-5.
31. Terzi C, Saçaklıo lu F, Sayek . 2020 Yılında Türkiye'de Tıp E itimi. 2000-2020 Sürecinde Nasıl Bir Dünya, Türkiye, Sa lık, Tıp Ortamı Öngörülebilir, Olu turulabilir? Ankara: TTB Yayını; 2002.
32. Kılıç B, Sayek . Türk Tabipleri Birli i Mezuniyet Öncesi Tıp E itimi Raporu-2000 (TTB-MÖTER). *Toplum ve Hekim.* 2001; 16(3): 230-40.
33. Kılıç B, Sayek . Türkiye'de Mezuniyet Öncesi Tıp E itiminde Var Olan Durum. *Toplum ve Hekim.* 1997; 13(1): 11-21.
34. ttb.org.tr [Internet]. Ankara: Türk Tabipleri Birli i Tıp Ö rencileri Kolu TTB-TÖK. Tıp E itimi Kurultayı Sonuç Bildirgesi. [Eri im tarihi:12.11.2013]. Eri im Adresi:<http://www.ttb.org.tr/data/haber/mayis05/kurultay.php>.
35. Tay i BN, Azizo lu F, Perçinel S, Hasan HS. 1992-1993 Ö retim Yılı ntern Doktorlarında Beck Depresyon Envanterine Göre Depresyon Prevalansı. *Toplum ve Hekim.* 1994; 9(1): 68-74.